

Nro	Hankkeen nimi	Sisältö	Oikeusperusta	Vastuuministeriö	Muut vastuutahot	Indikaattorit
1.1.1	Valtioneuvoston virkamiesten perus- ja ihmisoikeusosaamisen vahvistaminen	Valtioneuvoston virkamiesten perus- ja ihmisoikeusosaamista vahvistetaan kehittämällä verkkomateriaalia ja koulutusta perus- ja ihmisoikeusaiheista muun muassa osana uusien virkamiesten perehdyttämisohjelmaa sekä säädöskoulutusta. Hanke toteutetaan valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman ja valtioneuvoston demokraatiopoliittisen toimintaohjelman yhteistyönä. Pilotoidaan valtioneuvoston virkamiehille suunnattu kurssi perus- ja ihmisoikeuksista. Kurssiin liittyvä verkkomateriaali sekä muuta perus- ja ihmisoikeusaineistoa kootaan valtioneuvoston intranettiin kaikkien valtioneuvoston virkamiesten saataville. Tarjotaan lisäksi virkamiehille koulutusta tietosuojaan liittyvistä kysymyksistä, ja koulutuksen yhteydessä kiinnitetään huomiota yksityisyyden ja henkilötietojen suojan toteuttamiseen käytännössä.	perustuslain 22 ja 10 §, ihmisoikeusselontekoon liittyvät eduskunnan valiokuntien lausunnot ja ulkoasiainvaliokunnan mietintö (UaVM 24/2014 vp, PeVL 52/2014 vp, SuVL 6/2014 vp, HaVL 34/2014 vp, SiVL 15/2014 vp, TyVL 15/2014 vp), Suomen ratifioimat ihmisoikeussopimukset, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artikla, EU:n perusoikeuskirja, YK:n ihmisoikeuskasvatusta koskeva julistus, YK:n julistus yksilöiden, ryhmien ja yhteiskunnan elinten oikeudesta ja vastuusta edistää ja suojella yleismaailmallisesti tunnustettuja ihmisoikeuksia ja perusvapauksia (artikla 15)	<u>valtioneuvoston kanslia/valtioneuvoston hallintoyksikkö:</u> Seppo Liuttu erityisasiantuntija puh. 0295160901 <u>oikeusministeriö:</u> Kaisa Tiisanen, puh. 0295150169		koulutuksen toteutuminen, kursseista kerätty palaute, osallistujien määrä, verkkomateriaalit
1.1.2	Kehitetään säädöshankkeiden perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia	Hallituksen esitysten laatimisohteet (HELO) uudistetaan. Uudistamistyön yhteydessä arvioidaan myös keinoja parantaa ja vahvistaa perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia osana esityksiä. Oikeusministeriö antaa tarvittaessa tähän liittyvää tukea. Lainvalmistelukoulutuksessa kiinnitetään huomiota perus- ja ihmisoikeuksien huomioon ottamiseen säädösvalmistelussa. Ministeriöt arvioivat ja kirjaavat etukäteen ilmoittamiinsa pilottisäädöshankkeisiin niiden vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin: i. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistamishanke, oikeusministeriö ii. Sotilastiedustelua koskeva lainsäädäntöhanke, puolustusministeriö iii. Siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntöhanke, sisäministeriö iv. Sähköisen asunto-osakerekisterin perustamista koskeva nk. ASREK-hanke, jonka tavoitteena on edistää kohtuuhintaista asumista, maa- ja metsätalousministeriö v. Valtioneuvoston asetus rakennusten esteettömyysvaatimuksista, ympäristöministeriö	perustuslain 22 § ja perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 52/2014 vp	<u>oikeusministeriö:</u> LAVO, Sonya Walkila, puh. 0295 150201 pilottisäädöshankkeiden osalta: <u>ympäristöministeriö:</u> Anna Saارينen, puh. 0295 250 258 <u>maa- ja metsätalousministeriö</u> Susanna Paakkola, p. 0295 16 2448 <u>sisäministeriö:</u> Marko Meriniemi, p. 0295 488 561 <u>puolustusministeriö:</u> Ilkka Ojala, puh. 0295 140604		Hallituksen esitysten laatimisohteiden uudistamisen yhteydessä on korostettu perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin merkitystä myös perustuslain 22 §:n kannalta ja otettu oppaaseen ohjeet siitä, kuinka arviointi kirjoitetaan hallituksen esityksiin. Lainvalmistelukoulutuksessa on kiinnitetty huomiota perusja ihmisoikeusvaikutusten arviointiin ja sen vahvistamiseen osana säädösvalmistelua. Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset on arvioitu ministeriöiden etukäteen ilmoittamissa pilottisäädöshankkeissa ja lakeihin kohdistunut arviointi on kirjattu hallituksen esitykseen ja asetuksen osalta perustelumuiotioon.
1.1.3	Peruskurssi saamelaisuudesta saamelaisasioita hoitaville virkamiehille	Järjestetään peruskurssi saamelaisuudesta saamelaisasioita hoitaville virkamiehille. Saamelaiskäräjät valmistele kurssin Lapin yliopiston kanssa.	perustuslain 6 §, 17.3 § ja 121.4 §, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista, KP-sopimus, TSS-sopimus, YK:n kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus, EN:n kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus, YK:n ja EN:n sopimusvalvontaelinien ja muiden ihmisoikeuselinten loppupäätelmät ja suositukset, EU:n perusoikeuskirjan 22 artikla	<u>oikeusministeriö:</u> Satu Kaskinen, puh. 0295150322	Lapin yliopisto	kurssin toteutuminen

1.2.1	Opettajien täydennyskoulutus	Opetushenkilöstölle tarjotaan vuosina 2016–2017 täydennyskoulutusta, jolla annetaan konkreettisia työkaluja monimuotoisessa työympäristössä toimimiseen, vaikeiden keskusteluiden käymiseen sekä jokaisen nuoren kohtaamiseen. Opetushenkilöstön osaamista puuttua muun muassa vihapuheeseen tai rasistiseen käytökseen ja seksuaaliseen häirintään sekä tunnistaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyviä prosesseja ja signaaleja vahvistetaan. Koulutuksella varmistetaan, että lasten ja nuorten parissa työskentelevillä on valmiudet toimia työssään siten, että demokraattiset arvot, tietoisuus perus- ja ihmisoikeuksista ja osallisuuden tunne lapsilla ja nuorilla vahvistuvat.	perustuslain 6 §, 11 §, 12 § ja 22 §, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus, lapsen oikeuksien yleissopimuksen 29 artikla, yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, EU:n perusoikeuskirjan 10, 11, 20, 21 ja 22 artikla	opetus- ja kulttuuriministeriö : Leena Nissilä puh. 0295 33 1155	Opetushallitus, aluehallintovirastot	koulutuksen toteutuminen
1.2.2	Olemassa olevan verkkopohjaisen ihmisoikeuskasvatusmateriaalin kokoaminen	Kesällä 2016 voimaan tulleet uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat sisältävät perus- ja ihmisoikeuskasvatusta sekä uusia toimintatapoja niiden opettamiseen. Opetuksen laadun varmistamiseksi ja opettajien työn helpottamiseksi Opetushallitus kokoaa olemassa olevan ihmisoikeuskasvatukseen liittyvän materiaalin Edu.fi -verkkosivuille.	perustuslain 16 ja 22 §; YK:n ihmisoikeuskasvatusta ja -koulutusta koskeva julistus, lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 29 artikla, EU:n perusoikeuskirjan 14 artikla	opetus- ja kulttuuriministeriö: Anna Mikander puh. 0295 330213	Opetushallitus	verkkosivun toteutuminen
1.2.3	Yhdenvertaiseen osallistumiseen oppiminen – osallisuuden edistäminen kouluissa osana demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämistä ja uusien opetussuunnitelmien toimeenpanoa	Kesällä 2016 voimaan tulleet uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat sisältävät demokratia- ja mediakasvatusta, perus- ja ihmisoikeuskasvatusta sekä uusia toimintatapoja niiden opettamiseen. Perusopetuslakiin on 2013 lisätty osallisuutta ja oppilaskuntia koskeva pykälä. Pykälä velvoittaa opetuksen järjestäjän edistämään oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta koulun toimintaan ja siihen liittyvään päätöksentekoon. Käytettävissä olevien resurssien puitteissa kartoitetaan, miten koulujen ja järjestöjen yhteistyö kansalaistoiminnan ja vapaaehtoistoiminnan opettamiseen ja kannustamiseen voitaisiin vahvistaa. Käytettävissä olevien resurssien puitteissa kartoitetaan myös miten Nuortenideat.fi -kanava voidaan ottaa käyttöön opetuksessa sekä oppilaskuntaoiminnassa. Kartoituksen pohjalta voidaan luoda malli kouluille. Aikataulu: 2017–2018.	perustuslain 6.3, 14, 16 ja 22 §, lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 12 ja 29 artikla, EU:n perusoikeuskirjan 20, 21 ja 24 artikla	oikeusministeriö : Kaisa Tiusanen, puh. 0295150169, ja Niklas Wilhelmsson, p. 0295150348 opetus- ja kulttuuriministeriö : Anna Mikander puh. 0295 330213	Opetushallitus	koulujen ja järjestöjen yhteistyön määrä, Nuortenideat.fi -sivuston käyttö kouluissa/määrä, malli kouluille luotu
1.3	Turvapaikanhakijoiden tiedon lisääminen perus- ja ihmisoikeuksista	Turvapaikanhakijoiden tietoa omista perus- ja ihmisoikeuksistaan ja muiden oikeuksista lisätään osana vastaanottokeskuksissa järjestettävää suomalaisen yhteiskunnan peruskurssia. Kurssin sisältö arvioidaan ja kehitetään perus- ja ihmisoikeuksien osalta. Turvapaikanhakijoille järjestetään vastaanottokeskuksissa suomalaisen yhteiskunnan peruskurssi osana alkuperähdystystä ja työ- ja opintotoimintaa. Kurssi antaa tarvittavat perustiedot vastaanottokeskuksessa asumiseen sekä oikeuksiin ja velvollisuuksiin siellä. Kurssin on myös tarkoitus antaa hakijalle alkutiedot ja perehdyttää häntä suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen toimintakulttuuriin. Kurssi koostuu vastaanottokeskusten antamista alkuinfoista ja Mielivok -materiaalin teemoista, joita ovat suomalainen yhteiskunta, työssä Suomessa, suomalainen lainsäädäntö, tasa-arvo ja seksuaalisuus.	perustuslain 22 §, EU:n perusoikeuskirjan 20, 21 ja 22 artikla, kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 15 §	sisäministeriö : Maija Rekola, p. 0295 488 365	Keskeiset sidosryhmät: Maahanmuuttovirasto ja vastaanottokeskukset , turvapaikanhakijat	kurssin sisällön ja toimivuuden arviointi käytännössä erikseen suunnitellulla tavalla
1.4	Ihmisoikeuspohjaisen lähestymistavan vahvistaminen suomalaisissa yksityissektorille suunnatuissa julkisissa rahoitusinstrumenteissa	Valtioneuvoston kehityspoliittinen selonteko eduskunnalle (2016) linjaa, että Suomen kehityspoliittikan avaintavoite on ihmisoikeuksien toteutuminen. Ulkoasiainministeriön yleisohje ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta kehitykseen (2015) painottaa, että yksityiselle sektorille suunnattujen rahoitusinstrumenttien osalta YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet asettavat minimitason, jolla taataan, että kehitysyhteistyö on ihmisoikeussensitiivistä ja siten ihmisoikeuksia kunnioittavaa. Valtioneuvosto hyväksyi Suomen kansallisen toimeenpanosuunnitelman YK:n periaatteiden toimeenpanemiseksi syksyllä 2014. Jatkona toimeenpanolle ulkoasiainministeriö toteuttaa hankkeen, jossa tarjotaan räätälöityä koulutusta ihmisoikeusperustaisuuden toteuttamisesta 3–6 julkiselle rahoitusinstrumentille, joilla on kehitysvaikutuksia. Hankkeen toimittaja tekee yhdessä rahoitusinstrumenttien kanssa tarveanalyysin, jolla määritellään miten rahoitusinstrumentteja voitaisiin edelleen vahvistaa YK:n periaatteiden toteutumisen osalta. Toimittaja tekee analyysin pohjalta toimenpidesuosituksia sekä tukee instrumentteja suositusten toteuttamisessa.	YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet, Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus ohjaavien periaatteiden täytäntöönpanosta (CM/Rec(2016)3)	ulkoministeriö : Alva Bruun, puh. 0295350112 työ- ja elinkeinoministeriö : Linda Piirto, puh. 029 504 7028		suunniteltujen toimien toteuttaminen (räätälöity koulutus, tarveanalyysi ja toimenpidesuosituksen tekeminen)

2.1.1	Lisätään valtioneuvoston kapasiteettia arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista, tunnistaa ja puuttua syrjintään sekä edistää yhdenvertaisuutta	<p>Kehitetään ja jalkautetaan yhdenvertaisuussuunnittelua eri sektoreilla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutetaan jokaiseen ministeriöön yhdenvertaisuusasioiden vastuuhenkilö/-henkilöitä, jotka tukevat hallinnonalan viranomaisia yhdenvertaisuusasioissa mukaan lukien yhdenvertaisuussuunnittelussa. • Ministeriöt varmistavat, että hallinnonalan kaikilla viranomaisilla on yhdenvertaisuussuunnitelma, joka perustuu tilanteen arviointiin. • Ministeriöiden yhdenvertaisuussuunnittelua seurataan perus- ja ihmisoikeusyhteyshenkilöiden verkostossa. 	perustuslain 6 §, yhdenvertaisuuslain 5 §, tasa-arvolaki, useat YK:n ihmisoikeussopimukset, EU:n perusoikeuskirjan 20, 21 ja 23 artikla, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla ja 12. pöytäkirja, ihmisoikeussopimusten valvontaelinten suositukset Suomelle (YK:n ihmisoikeuskomitea, TSS-, CRC-, CEDAW- ja CERD-komiteat, ECRI, FCNM), UPR-suositukset, EN:n ihmisoikeusvaltuutetun antamat suositukset Suomelle	oikeusministeriö: Panu Artemjeff, puh. 0295150211 ja kaikki muut ministeriöt		yhdenvertaisuussuunnittelun seurantatutkimus, koulutukset järjestetty vastuuhenkilöille, ministeriöiden yhdenvertaisuussuunnitelmat laadittu
2.1.2	Kuntien yhdenvertaisuussuunnittelun tukeminen	Rainbow Rights -hankkeen tavoitteena on tehostaa kansallisen syrjinnän vastaisen lainsäädännön toimeenpanoa tukemalla kuntia yhdenvertaisuussuunnittelussa, kehittämällä alueellisia ja paikallisia politiikkaohjelmia HLBTI-henkilöiden yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä torjumalla HLBTI-henkilöiden kohtaamaa moniperusteista syrjintää. Hankkeen aikana tehdään kartoitus kuntien yhdenvertaisuussuunnitelmista sekä kehitetään pilottikuntien kanssa hyviä käytäntöjä kuntien yhdenvertaisuussuunnitelmien toimeenpanoon. Muita hanketoimintoja ovat yhdenvertaisuuden edistämiseen liittyvät paikalliset ja alueelliset avainhenkilökoulutukset ja tapahtumat. Hankkeen aikana oikeusministeriö tuottaa myös selvityksen HLBTI-henkilöiden moniperusteisen syrjinnän kokemuksista ja käynnistää järjestöyhteistyötä moniperusteiseen syrjintään puuttumiseksi. Hanke toteutetaan vuosina 2017–2018.	perustuslain 6 §, yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, useat YK:n ihmisoikeussopimukset, EU:n perusoikeuskirjan 20, 21 ja 23 artikla, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla ja 12. pöytäkirja, ihmisoikeussopimusten valvontaelinten suositukset Suomelle (YK:n ihmisoikeuskomitea, TSS-, CRC-, CEDAW- ja CERD-komiteat, ECRI, FCNM), UPR -suositukset, EN:n ihmisoikeusvaltuutetun antamat suositukset Suomelle	oikeusministeriö: Krista Nuutinen, puh. 0295150084	yhteistyössä Kuntaliiton ja Setary:n kanssa	kuntien yhdenvertaisuussuunnitelmat (määrä/laatu), moniperusteisen syrjinnän kartoituksen toteutuminen, avainhenkilökunnan koulutukset pidetty
2.1.3	Liikuntajärjestöjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien kehittäminen	Lisätään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta liikunnan kansalaistoiminnassa. Huomioidaan liikuntaa edistävien järjestöjen valtionavustuskelpoisuuden ja valtionavustuksen määrän harkinnassa se, miten järjestö edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Edellytetään liikuntaa edistävilta järjestöiltä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa valtionavustuksen myöntämiseksi 2017 alkaen. Laajennetaan tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnittelu järjestöjen hallinnosta toimintaan ja kehitetään tähän malleja yhteistyössä järjestöjen kanssa. Tuetaan järjestöjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön kehittämistä mm. koulutuksen ja hyvien käytäntöjen keraamisessa ja levittämisessä. Seurataan ja arvioidaan tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmien toimeenpanoa ja suunnittelun kehittämistä sekä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviä toimia valtionavustusta saavissa liikuntaa edistävissä järjestöissä valtion liikuntaneuvoston luomien mittariston ja indikaattoreiden avulla.	perustuslain 6 §, yhdenvertaisuuslaki 7 § – 8 §, tasa-arvolaki 6 a §, 6 c §, 7 § liikuntalaki 10 § – 11 §, useat ihmisoikeussopimukset, EU:n perusoikeuskirjan 20, 21 ja 23 artikla	opetus- ja kulttuuriministeriö: Satu Heikkinen, puh. 0295 330102		järjestöjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ja niiden toteuttamisen seuranta
2.1.4	Yhdenvertaisuuden edistäminen työelämässä	Puututaan työelämän syrjintään, erityisesti rekrytointiin liittyvään syrjintään. Tavoitteet: alennetaan kynnystä ilmoittaa työelämän syrjinnästä; tehostetaan puuttumista erityisesti rekrytoinnissa tapahtuvaan syrjintään; lisätään tiedonvaihtoa ja yhteistyötä viranomaisten kesken (mm. tiedotukseen liittyen). Keinot: kiinnitetään huomiota työelämän ml. rekrytointiin liittyvään syrjintään yhteisen tiedotuksen ja koulutuksen kautta. Mm. Työelämä 2020 -hanketta hyödynnetään tiedottamiskanavana.	Perustuslain 6 ja 18 §, yhdenvertaisuuslaki, useat ihmisoikeussopimukset, EU:n perusoikeuskirjan 15, 20, 21, 23, 26 artikla	työ- ja elinkeinoministeriö: Seija Jalkanen, puh 029 504 8952	yhteistyössä oikeusministeriön ja yhdenvertaisuusvaltuutetun sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja aluehallintovirastojen kanssa	koulutusmateriaali tehty ja saatettu julkiseksi, koulutustilaisuuksien määrä, aluehallintovirastoihin tulleiden yhteydenottojen määrä
2.2.1	Yhdenvertaisuus- ja syrjimättömyysindikaattoreiden julkaiseminen	Kehitetään kansallista syrjinnän seurantajärjestelmää määrittelemällä yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä koskevat seuranta-indikaattorit. Julkaistaan yhdenvertaisuusindikaattoreita koskeva verkkosivu www.yhdenvertaisuus.fi -portaaliin, johon kerätään indikaattoreita koskevat ajantasaiset tiedot. Samat tiedot julkaistaan myös "Syrjinnän tietoraportti" -julkaisuna.	perustuslain 6 §, yhdenvertaisuuslain 5 §, useat ihmisoikeussopimukset, EU:n perusoikeuskirjan 20 ja 21 artikla	oikeusministeriö: Katriina Nousiainen, puh. 0295150275		verkkosivun ja julkaisun toteutuminen

2.2.2	Perusoikeusbarometrin toteuttaminen	Toteutetaan kansalaisille suunnattu perusoikeusbarometri, jolla kartoitetaan heidän näkemyksiään perusoikeuksien yhdenvertaisesta toteutumisesta Suomessa. Barometri täydentää Euroopan unionin perusoikeusviraston tekeillä olevaa EU:n perusoikeuksia koskevaa eurooppalaista survey-tutkimusta. Barometrillä selvitetään muun muassa eri väestöryhmien yleistä tietämystä Suomen perusoikeuksista, käsityksiä eri oikeuksien tärkeydestä sekä kokemuksia niiden toteutumisesta ihmisten arjessa. Perusoikeusbarometri on osa laajempaa perus- ja ihmisoikeusseurantajärjestelmän (perus- ja ihmisoikeusindikaattorit) kehittämistyötä.	perus- ja ihmisoikeudet	<u>oikeusministeriö:</u> Panu Artemjeff, puh. 0295150211 , ja Kaisa Tiusanen, puh. 0295150169	Ihmisoikeuskeskus	verkkosivun ja julkaisun toteutuminen
2.3.1	Vihapuheen estäminen osana Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelmaa ja sen seuranta	Ehkäistään ja puututaan vihapuheeseen kulttuurin ja nuorisotyön keinoin. Jatketaan nuorisolaan toimijoiden osaamisen vahvistamista ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä vihapuheen torjunnassa syventämällä ja laajentamalla toimintaa kunnallisille nuorisotyön toimijoille suunnatun koulutushankkeen tulosten pohjalta. Pyritään siihen, että jokainen nuorten kanssa työskentelevä tietää, miten rasismia ja vihapuhetta ehkäistään ja miten niihin puututaan. Edistetään ihmisoikeuksien ja syrjinnän vastustamisen sisällyttämistä nuorisolaan koulutusohjelmiin kaikilla koulutustasoilla. Valtionavustusten turvaaminen toiminnalle, jolla torjutaan vihapuhetta. Toimeenpannaan Merkityksellinen Suomessa -haaste, jonka tavoitteena on yhteisen tekemisen ja harrastamisen avulla lisätä kanssakäymistä, keskinäistä tutustumista ja vuorovaikutusta kantavaeston ja maahanmuuttajien, muiden vähemmistöjen ja erityisryhmien välillä. Seurataan hankkeen ja sen osien toteutumista ja vaikutuksia.	perustuslain 6 §	<u>opetus- ja kulttuuriministeriö:</u> Mikko Cortés Téllez, puh. 0295 330080, ja Satu Heikkinen, puh. 0295 330102		eri osahankkeiden toteutuminen ja vaikutusten kestävyys
2.4.1	TRUST – Hyvät väestösuhteet Suomessa -hanke	TRUST -hankkeen tavoitteena on edistää turvapaikanhakijoiden yhdenvertaisuutta, kasvattaa paikallisten ja alueellisten toimijoiden valmiuksia edistää hyviä väestösuhteita sekä kehittää paikallisia yhteistyömalleja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon ja myönteisen oleskeluluvan saaneiden henkilöiden kotoutumiseen. Hankkeessa kehitetään hyvien väestösuhteiden toimintamalleja, lisätään tietoisuutta yhdenvertaisuudesta ja laajemmin perus- ja ihmisoikeuksista kehittämällä tuvanpaikanhakijoille suunnattua koulutusmateriaalia, tunnistetaan varhaisessa vaiheessa väestöryhmien välisten jännitteiden kehittyminen ja ennaltaehkäistään konflikteja. Keinot ja välineet varhaisvaiheen tunnistamiseen ja ehkäisyyn perustuvat hyvien suhteiden indikaattoreihin, joiden avulla voidaan mitata ja tehdä analyysiä väestösuhteista. Paikallistasolla toteutettavan analyysin pohjalta käynnistetään toimenpiteitä hyvien väestöryhmien välisten suhteiden edistämiseksi, syrjinnän torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tavoitteena on lisäksi tunnistaa ja ehkäistä ääriliikkeiden toimintaa ja toimintakanavia paikallistasolla testaamalla kohdepaikkakunnilla toimintamalleja ja rakenteita, jotka ovat osoittautuneet tehokkaiksi muissa EU-jäsenmaissa. Hanke toteutetaan vuosina 2016–2018.	YK:n kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus, perustuslain 6 §, yhdenvertaisuuslaki, laki kotoutumisen edistämiseksi sekä kansainväliset suositukset, joiden mukaan on edistettävä suvaitsevaisuutta etnisten ryhmien kesken ja ryhdyttävä käytännön kotouttamistoimiin vähemmistöjen edustajia tässä osallistaen (CERD-komitea, ECRI ja FCNM), EU:n perusoikeuskirjan 20, 21 ja 22 artikla	<u>oikeusministeriö:</u> Mia Luhtasaari, puh. 0295150130	yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa	koulutus toteutettu ja arvioitu, väestösuhdekartoitus tehty ja siihen pohjautuvat hankkeet toteutettu
2.4.2	Kulttuurisen moninaisuuden ja liikkuvuuden edistäminen	Kulttuurisen moninaisuuden ja liikkuvuuden kehittämisohjelma perustuu Taiteen edistämiskeskuksen lakisääteiseen tehtävään ja on pysyvä ohjelma. Toiminnan painotuksia tarkistetaan vuosittain. Ohjelmassa edistetään taiteen moninaisuuden ymmärrystä, kulttuurien välistä vuoropuhelua ja taiteilijoiden kansainvälistymistä kulttuurivaihdon ja -viennin keinoin. Edistämisen välineinä ovat valtionavustustoiminta ja kehittämisprojektit sekä asiantuntijat. Kulttuurista moninaisuutta edistetään nostamalla esiin siihen sopivia taiteen keinoja sekä käynnistämällä ja koordinoimalla eri tahojen yhteistyötä muun muassa pää- ja vähemmistökuultuurien yhteisissä projekteissa. Kansainvälistymistä vahvistetaan toimimalla taiteen alan kansainvälisissä verkostoissa, osallistumalla kansainvälistä vuorovaikutusta ja taiteilijoiden liikkuvuutta edistäviin projekteihin sekä tukemalla kansainvälistymistä myös kotimaassa.	perustuslaki, EU:n perusoikeuskirjan 13 ja 22 artikla	<u>opetus- ja kulttuuriministeriö:</u> Maija Lummeperu puh. 0295 330198	Taiteen edistämiskeskus	kehittämisohjelman toimeenpano

2.5.1	Perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnassa	<p>Seurataan ja kehitetään turvapaikanhakijoiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista vastaanottotoiminnassa osana vastaanottotoiminnan valvontaohjelmaa. Valvonnan tavoitteena on taata vastaanottotoiminnan ja palveluiden lainmukaisuus, laatu ja taloudellisuus. Vastaanottokeskusten valvontaa suunnataan kolmen kokonaisuuden kautta. Kokonaisuudet ovat vastaanottopalvelujen sisältö ja laatu, vastaanottokeskuksen toiminnalliset puitteet ja edellytykset sekä vastaanottokeskuksen turvallisuus. Valvonnan kautta pyritään myös yhdenmukaistamaan vastaanottopalvelujen sisältöä ja kulurakennetta sekä varmistamaan toiminnan taloudellisuus. Valvonnan kautta pyritään varmistamaan asiakkaiden yhdenmukainen kohtelu ja heidän tarvitsemiensa vastaanottopalvelujen asianmukainen järjestäminen. Käytännön vastaanottotoiminnan valvontaa toteutetaan kuuden menetelmän kautta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Toiminnasta laadittavat suunnitelmat ja omavalvonta 2. Ohjaus ja neuvonta 3. Ohjaus- ja arviointikäynnit sekä toiminnan tarkastus 4. Selvityspyynnöt 5. Laillisuusvalvonta 6. Talouden ohjaus ja valvonta 	<p>Turvapaikanhakijoiden vastaanoton käytännön toiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta kuuluvat Maahanmuuttovirastolle. Valvonnan sisältöä raamittaa kansallinen lainsäädäntö, Euroopan unionin lainsäädäntö ja Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset, vuoteen 2020 ulottuva vastaanottojärjestelmän strategia, sisäministeriön ja Maahanmuuttoviraston tulostavoitteet sekä hallituksen turvapaikkapolittiset toimenpiteet. Suomen perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan kaiken julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Suomen perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Vastaanottolain tarkoituksena on turvata turvapaikanhakijan toimeentulo ja huolenpito ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen ottaen huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö ja Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. EU:n perusoikeuskirjan 20, 21 ja 22 artikla.</p>	<p><u>sisäministeriö:</u> Maija Rekola, p. 0295 488 365</p>	<p>Keskeiset sidosryhmät: Maahanmuuttovirasto o ja vastaanottokeskukset , turvapaikanhakijat</p>	<p>valvontamenetelmien toimeenpano (määrät ja toteuma)</p>
2.5.2	Maahanmuuttajien siirtymistä koulutukseen ja työelämään nopeutetaan	<p>Toimenpiteen tavoitteena on nopeuttaa oleskeluluvan saaneiden koulutuspolkuja ja työllistymistä. Madalletaan kotoutuskoulutuksen ja sitä seuraavien koulutusten raja-aitoja, tarvittaessa kokeiluina. Korkeakouluopintoja tai ammatillisia opintoja suorittaneet ohjataan nopeammin heille tarkoituksenmukaiseen täydentävään koulutukseen. Hyödynnetään ohjauksessa nykyistä paremmin koulutusorganisaatioiden asiantuntemusta. Lisätään maahanmuuttajille suunnattua ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä tutkintotavoitteista koulutusta, erityisesti näyttötutkintoja ja siihen kytkeytyvää opiskeluvaihtoehtoja parantavaa koulutusta vuodesta 2017 lukien. Ohjataan maahanmuuttajia/koulutusta työvoiman kysyntäaloille ja -alueille. Hyödynnetään TE-palvelujen koko palveluvalikko maahanmuuttajien työllisyyden ja yrittäjyyden edistämiseksi, yhteistyössä muun muassa yrittäjäjärjestöjen, seudullisten yrityspalvelujen, työnantajien ja oppilaitosten kanssa. Toteutetaan vaikuttavuusinvestointi-mallilla maahanmuuttajien työllistämiskokeilu, jossa yhdistetään nopea työllistyminen ja työn rinnalla tapahtuva koulutus, tavoitteena 2 500 työpaikkaa.</p>	<p>perustuslain 6 §, kotoutumisen edistämisestä annetun lain 34 §, EU:n perusoikeuskirjan 14 ja 15 artikla</p>	<p><u>opetus- ja kulttuuriministeriö:</u> Kirsi Kangaspunta puh. 0295 330136</p> <p><u>työ- ja elinkeinoministeriö:</u> Susanna Piepponen, puh 029 504 7990</p> <p>Sari Haavisto, puh 029 504 7154</p> <p>Markku Virtanen, puh 0295049068</p> <p>Tiina Polo, puh 029 504 8258</p> <p>Anna Bruun, puh 029 504 8254</p>		<p>hankkeiden ja niiden seurannan toteutuminen</p>

2.5.3	Maahanmuuttajien osallisuutta vapaa-ajan ja järjestötoiminnassa lisätään	Lisätään kulttuurien välistä vuoropuhelua ja maahanmuuttajien osallisuutta taide-, kulttuuri- ja liikuntatoiminnan sekä nuorisotyön ja vapaan sivistystyön avulla. Kohdennetaan kulttuurin hankerahoitusta tukemaan yhteisöllistä ja luovaa eri taiteenlajeihin liittyvää vapaa-ajan toimintaa, joka tukee kotoutumiseen tarvittavaa ihmisten välistä kohtaamista, yhdessä tekemistä sekä tutustuttaa maahanmuuttajat suomalaiseen kulttuuriin. Rahoitetaan kirjastojen vieraskielisen kirjallisuuden hankintaa. Tarjotaan lisäkoulutusta Nuorten työpajojen henkilöstölle ja kuntien nuorisotyöntekijöille erilaisista taustoista tulevien nuorten kohtaamiseen. Kehitetään toiminnallista virikeaineistoa kotoutumisen nopeutumiseksi. Otetaan valtakunnallisten nuorisokeskusten avustamisen yhdeksi painopisteeksi määräaikaisesti se, miten hyvin ne tarjoavat suunnattua toimintaa turvapaikanhakijanuorille ja maahanmuuttajanuorille. Tuetaan valtakunnallisia nuorten turvapaikanhakijoiden aktivoimisen hankkeita. Suunnataan yhdenvertaiseen liikuntaan liittyvää avustusta miesten ja erityisesti naisten ja tyttöjen sekä vaikeimmin tavoitettavien ryhmien saamiseksi liikuntatoiminnan pariin. Hyödynnetään vapaan sivistystyön mahdollisuudet kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämiseksi.	perustuslain 6 §, kotoutumisen edistämisestä annetun lain 34 §, EU:n perusoikeuskirjan 13, 20, 21, 22 ja 23 artikla	<u>opetus- ja kulttuuriministeriö:</u> Leena Aaltonen, puh. 0295 330344, Maija Lummpuro, Kulttuuriasiainneuvos, puh. 0295 330198, Mikko Cortés Tellez, puh. 0295 330080, Satu Heikkinen, puh. 0295 330102		hankkeiden toteutuminen ja seuranta
2.5.4	Romanien yhdenvertaiset asumismahdollisuudet	Laaditaan selvitys romanien asumistilanteesta. Selvityksen teemoina ovat muun muassa romanien asumistilanteesta tapahtuneet muutokset edelliseen, vuonna 2011 toteutettuun selvitykseen verrattuna, romanien asunnottomuuden kartoittaminen sekä valtion tukemien asuntojen asukasvalinnoissa mahdollisesti olevat ongelmat, romanien asunnonsaantia häiritsevät asenteet ja asunnonsaannin yhdenvertaisuus. Selvityksen tulosten perusteella suunnitellaan tarpeellisia jatkotoimenpiteitä.	perustuslain 6 § ja 19 § 4 mom., YK:n TSS-komitea: asunnottomuuden vähentämiseksi kunnissa olisi tarjottava kohtuuhintaista sosiaalista asumista erityisesti somaleille ja romaneille.	<u>ympäristöministeriö:</u> Tuula Tiainen, puh. 0295 250 295	yhteistyössä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n kanssa	selvitys tehty ja sen pohjalta tehtävien toimenpiteiden toteuttaminen aloitettu
2.5.5	Kehitysvammaisten ihmisten asumisen yhdenvertaisuuden edistäminen	Selvitetään yhdenvertaisuuden toteutumista valtion tuella rahoitetuissa, kehitysvammaisille henkilöille tarkoitetuissa asuntohankkeissa. Valtion tukemat kehitysvammaisten asuntokohteet ovat olleet pääosin 15-paikkaisia tai suurempia ryhmäkoteja. Jatkossa valtion rahoitusta tulisi suunnata kehitysvammaisten ihmisten hajautettuihin asumisratkaisuihin ja asumiseen tavallisissa asunnoissa, joihin tuodaan heidän tarvitsemansa tuki ja palvelut. Siksi selvitetään valtion tukemien kehitysvammaisille henkilöille tarkoitettujen asuntohankkeiden toteutusta verrattuna valtion tukemiin niin sanottuihin tavallisiin vuokra-asuntoihin sekä suhteessa asumisen yhdenvertaisuuden eri tekijöihin kuten sijaintiin, laatuun, määräyksiin, vuokraan ja verotukseen. Selvityksen pohjalta käynnistetään tarvittavia toimenpiteitä, joilla edistetään kehitysvammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta asumisessa.	perustuslain 6 §, 9 § 1 mom. ja 19 § 4 mom., YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen 19 artikla, EU:n perusoikeuskirjan 26 artikla. EN:n ihmisoikeusvaltuutettu: tavoitteena Suomessa tulee edelleen olla siirtyminen vammaisten henkilöiden laitosasumisesta asumiseen yhteisössä. YK:n TSS-komitea: kuntien tulee tarjota vammaisille enemmän kohtuuhintaista sosiaalista asumista.	<u>ympäristöministeriö:</u> Ville Koponen, puh. 0295 250 132		selvitys on tehty ja sen pohjalta tehtävien toimenpiteiden toteuttaminen aloitettu
2.5.6	Viittomakielen aseman ja sen käyttäjien oikeuksien edistäminen Euroopan neuvoston kontekstissa: perusselvityksen laatiminen eri mahdollisuuksista	Hanke nostaisi tietoisuutta viittomakielen asemasta ja sen käyttäjien oikeuksista erityisesti Euroopan neuvoston kontekstissa. Selvitys toimeenpanisi Euroopan neuvoston vammaisstrategiaa ja päivittäisi EN:n puitteissa aikaisemmin tehtyjä selvityksiä. Hankkeen tavoitteena olisi lisätä keskustelua viittomakielen asemasta erilaisten poliittisten keinojen kautta ja vaikuttaa konkreettisesti mm. viittomakielen palveluiden saatavuuden paranemiseen maissa, joissa saatavuus on nykyään hyvin rajallinen.	perustuslain 17.3 §, yhdenvertaisuuslaki, viittomakielilaki, hallintolaki, laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, Euroopan neuvoston vammaisstrategia, EU:n perusoikeuskirjan 22 artikla	<u>ulkoasiainministeriö:</u> Merja Lahtinen, puh. 0295 350 971 <u>oikeusministeriö:</u> Maria Soininen, puh: 0295150067		Päivitetty selvitys on laadittu. Viittomakielen asemaa on pidetty esillä Suomen puheenvuoroissa ja tapahtumissa. Asia on valmisteltu läheisessä yhteistyössä viittomakielisten oikeuksia edistävien järjestöjen kanssa.
2.5.7	Ihmisoikeuspuolustajien tukeminen: perusselvityksen laatiminen Suomen ihmisoikeuspuolustajia koskevan toiminnan kehittämiseksi	Hanke on jatkoa ulkoasiainhallinnon ihmisoikeuspuolustajien tukemista koskeville ohjelle. Selvityksessä analysoidaan muutaman samanmielisen maan toimintoja ja käytänteitä ihmisoikeuspuolustajien tukemisessa (mm. Alankomaat, Norja, Irlanti) ja kartoitetaan Suomen ihmisoikeuspuolustajien nykytilanne huomioiden sekä poliittinen tuki että taloudellinen tuki. Selvityksessä kartoitetaan lisäksi eräiden Suomen kuntien ja kaupunkien olemassa olevia toimintoja tai niiden valmiuksia ihmisoikeuspuolustajien tukemiseen. Hankkeen elementtejä hyödynnetään EN:n ihmisoikeuksien johtokomitean uudessa työroryhmässä (CDDH-INST), joka käsittelee kansainvälisiä ihmisoikeusasioita.	perustuslain 12 ja 13 §: YK:n julistus yksilöiden, ryhmien ja yhteiskunnan elinten oikeudesta ja vastuusta edistää ja suojella yleismaailmallisesti tunnustettuja ihmisoikeuksia ja perusvapauksia; ihmisoikeuksien puolustajia koskevat Euroopan unionin suuntaviivat; Suomen ulkoasiainhallinnon julkiset ohjeet Euroopan unionin ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen käytännön toteuttamisesta	<u>ulkoasiainministeriö:</u> Merja Lahtinen, puh. 0295 350 971		Perusselvitys, joka sisältää konkreettisia suosituksia toiminnan kehittämiseksi, on laadittu. Selvitys on laadittu ihmisoikeusperusteisesti ja kuullen suomalaisia ja kansainvälisiä ihmisoikeuspuolustajia ja muita ihmisoikeustoimijoita.

3.1.1	Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeuden vahvistaminen	Valmistellaan lainsäädäntöä: laki sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä (ns. itsemääräämisoikeutta koskeva laki, IMO-laki). Jatketaan laajemman itsemääräämislain valmistelua. Itsemääräämisoikeuslainsäädännön muutostarpeita on muun muassa lastensuojelussa, mielenterveyspalveluissa ja päihdehuollossa, jotka aikaisemmassa IMO-lain valmistelussa jäivät pois. Tarkistetaan myös kehitysvammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta koskevien säännösten sijoittaminen koko sosiaali- ja terveydenhuoltoon itsemääräämisoikeuslainsäädäntöön. Vahvistetaan ihmisoikeuksien toteutumista, asiakaskeksyyttä ja mahdollistetaan ihmisille omien valintojen tekeminen sekä vahvistetaan kokemusasiantuntemuksen käyttöä ja ihmisten osallisuutta.	perustuslain 7, 10, 14 ja 19 § sekä kansainväliset ihmisoikeussopimukset, EU:n perusoikeuskirjan 1, 2, 3, 7, 34, 36, 39 ja 40 artikla	sosiaali- ja terveysministeriö: Lotta Hämee-Anttila puh. 02951 63406		hallituksen esityksen antaminen eduskuntaan vuoden 2017 aikana ja lain voimaantulo 2019
3.1.2	Vammaispalvelulainsäädännön kokonaisuudistus	Nykyinen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki uudistetaan ja yhdistetään laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityispalveluista. Lakia sovellettaisiin henkilöön, joka tarvitsee pitkäaikaisen vamman tai sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen johdosta välttämättä ja toistuvasti apua tai tukea suoriutuakseen tavanomaisessa elämässä. Vahvistetaan vammaisten ihmisten ihmisoikeuksia, asiakaskeksyyttä ja mahdollistetaan vammaisille ihmisille omien valintojen tekeminen sekä vahvistetaan kokemusasiantuntemuksen käyttöä ja ihmisten osallisuutta.	perustuslain 7, 10, 14 ja 19 §; YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimus, EN:n uudistettu sosiaalinen peruskirja ja EU:n perusoikeuskirjan 1, 2, 3, 7, 34, 36, 39 ja 40 artikla, kansainvälisten komiteoiden suositukset (lapsen oikeuksien komitea, TSS-komitea, EN:n ihmisoikeusvaltuutettu)	sosiaali- ja terveysministeriö: Jaana Huhta puh. 02951 63407		hallituksen esityksen antaminen eduskuntaan syksyllä 2017 ja lain voimaantulo 2019
3.2.1 / 4.3.2	Viharikosten torjunnan tehostaminen	Sisäministeriön johdolla laaditaan selvitys siitä, miten viharikosten paljastamista ja tutkintaa tulee tehostaa sekä millaista tutkimuksellista ja tiedollista tukea tarvitaan toiminnan kehittämiseksi. Toteutetaan selvityksestä johtuvat kehittämistarpeet. Toimeenpannaan Good Practice- hankkeessa ja mahdollisissa jatkohankkeissa luodut hyvät käytännöt viharikosten uhrien ohjaamisesta palveluiden piiriin. Tehostetaan puuttumista rikoksen tunnusmerkistön täyttävään vihapuheeseen verkossa ja muualla. Toteutetaan poliisihallinnossa ETYJ:n kehittämä TAHCLE-koulutus viharikosten tunnistamisesta ja tutkinnasta.	perustuslain 6 § ja 22 §, rikoslain 6:5, yhdenvertaisuuslaki, poliisilain 1:1, EU:n perusoikeuskirjan 20 ja 21 artikla, EU:n rasismipuittepäätös, Euroopan neuvoston tietoverkko-rikoksia koskevan yleissopimuksen rasistisia rikoksia koskeva lisäpöytäkirja, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus sekä kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten Suomelle antamat suositukset koskien puuttumista viharikoksiin mukaan lukien vihapuheeseen	sisäministeriö: Heidi Kankainen, puh. 0295 488 335 Tarja Mankkinen, puh. 0295 488 370		poliisin tietoon tulleet viharikokset, poliisin viharikoksiksi luokittelemien tapausten määrä
3.2.2	Naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisemisen vahvistaminen oikea-aikaisen ja -sisältöisen tiedon ja kohdennetun koulutuksen kautta	YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen, EN:n naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevan yleissopimuksen (Istanbulin sopimus) sekä myös muiden keskeisten ihmisoikeussopimusten osapuolena Suomi on sitoutunut toimenpiteisiin naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja poistamiseksi, väkivallan uhrien suojelemiseksi sekä väkivallan tekijöiden saattamiseksi edesvastuuseen. Kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa valvovat sopimusvalvontaelimet ovat todenneet, että erinäisistä kansallisista toimenpiteistä huolimatta naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen yksi Suomen laajimmista ihmisoikeusongelmista. Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisista toimista, erityisesti sen ennaltaehkäisemisestä, ja niihin liittyvistä velvoitteista tarvitaan oikea-aikaista ja -sisältöistä tietoa ja kohdennettua koulutusta. Hankkeen puitteissa järjestetään kohdennettua koulutusta muun muassa seminaarin ja työpajojen muodossa naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisemisestä ja lisätään tietoisuutta naisten oikeuksista, kuten kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevasta YK:n yleissopimuksesta ja sen valinnaisesta pöytäkirjasta sekä naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja poistamista koskevasta EN:n yleissopimuksesta. Hankkeella tuetaan myös em. yleissopimusten täytäntöönpanoa, määräaikaisraportointia niiden täytäntöönpanosta ja tarjotaan välineitä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevien suositusten täytäntöönpanon seurantaan.	perustuslain 6 –7 §, tasa-arvolaki, rikoslaki, YK:n yleissopimus kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamisesta, EN:n yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja poistamisesta; YK:n sopimusvalvontaelinten loppupäätelmät ja suositukset (YK:n ihmisoikeuskomitea, TSS-, CEDAW-, CRC- ja CAT-komiteat), UPR-suositukset, EU:n perusoikeuskirjan 20, 21 ja 23 artikla	ulkoasiainministeriö: Marjatta Hiekkä puh. 0295 351 154	Keskeiset sidosryhmät: kansalaisjärjestöt	koulutuksen toteutuminen, koulutuksesta kerätty palaute, jatkokoulutustarpeiden kartoittaminen, osallistujien määrä, koulutuksesta saatava materiaali

3.2.3	Seksuaalisen väkivallan uhrien palvelujen vahvistaminen: uhrien tukikeskuksen pilotointi ja mallintaminen	Hankkeessa käynnistetään tukikeskus, joka hoitaa akuutteja raiskauksen uhreja. Uhrin tarvitsemat akuuttivaiheen palvelut keskitetään pääkaupunkiseudulla yhteen toimipisteeseen, ja jatkohoitoon ja -palveluihin ohjaus varmistetaan tästä akuuttihoidon pisteestä. Tukikeskuksen on tarkoitus olla valtakunnallinen pilotti, joka mallinnetaan. Pidemmän aikavälin tavoitteena on, että tulevaisuudessa jokaisella sote-alueella/maakunnassa olisi oma tukikeskus seksuaaliväkivallan uhreille. (Lisäksi – mutta ei tässä hankkeessa – uhrin pidempiaikainen tuki varmistetaan muodostamalla hoito- ja palveluketjut. Tämä toimenpide sisältyy tasa-arvo-ohjelmaan.)	Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta; kansainvälisten komiteoiden suositukset (YK:n ihmisoikeuskomitea, TSS-, CEDAW- ja CAT-komiteat, UPR-suositukset)	<u>sosiaali- ja terveysministeriö:</u> Pirjo Lillsunde puh. 02951063177		tukikeskuksen käynnistäminen pääkaupunkiseudulla ja tukikeskuksen mallintaminen muille alueille levitettäväksi vuoden 2018 loppuun mennessä
3.3.1	Vähennetään tutkintavankien säilyttämistä poliisin ylläpitämässä säilytystiloissa ja lisätään vaihtoehtoja tutkintavankeudelle	Tutkintavankeuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että aikaa, jonka tutkintavankia voitaisiin säilyttää poliisin ylläpitämässä säilytystilassa, lyhennettäisiin nykyisestä ja säilyttämisen edellytyksiä tiukennettaisiin. Pakkokeinolain säännöksiä tutkintavankeuden vaihtoehtoista täydennetään lisäämällä lakiin säännökset tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Tavoitteena on vähentää tutkintavankeuden käyttöä ja lyhentää aikoja, jolloin tutkintavankeja säilytetään poliisin säilytystiloissa.	perustuslain 7 §, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artikla ja 6 artiklan 2 kappale, KP-sopimuksen 10 artikla, YK:n kidutuksen vastaisen komitean ja EN:n kidutuksen vastaisen komitean suositukset Suomelle, kansallisten laillisuusvalvontaviranomaisten (mm. eduskunnan oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamies) kannanotot, EU:n perusoikeuskirjan 3 ja 4 artikla	<u>oikeusministeriö:</u> Juho Martikainen puh. 0295150520	yhteistyössä sisäministeriön kanssa	Seurataan tutkintavankien säilytysaikoja poliisin ylläpitämässä säilytystiloissa. Seurataan tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin käyttöönottoa.
3.3.2	Rikosseuraamuslaitoksen lähityöhanke	Hankkeen tavoitteena on muun muassa lisätä vankien toimintoihin osallistumista ja sellin ulkopuolista aikaa suljetuissa vankiloissa varsinkin niiden vankien osalta, joilla on siihen kaikkein heikoimmat mahdollisuudet tällä hetkellä.	perustuslain 7 §, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artikla ja 6 artiklan 2 kappale, KP-sopimuksen 10 artikla, Euroopan neuvoston vankeuden vähimmäissäännöt (osa 2, kohdat 25.1 ja 25.2), YK:n kidutuksen vastaisen komitean ja EN:n kidutuksen vastaisen komitean Suomelle antamat suositukset, kansallisten laillisuusvalvontaviranomaisten (mm. eduskunnan oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamies) kannanotot, EU:n perusoikeuskirjan 3 ja 4 artikla	<u>oikeusministeriö:</u> Juho Martikainen puh. 0295150520		Seurataan erillään asuvien vankien määrää, vankien toimintoihin osallistumista ja toimintaan osallistumattomien määrää sekä vankilan henkilökunnan vankien kanssa tekemän lähityön kehittymistä.
3.3.3	Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain muuttaminen	Selvitetään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun (841/2006) ja muiden siihen liittyvien lakien (muun muassa päihytyneiden käsittelystä annettu laki (461/1973)) muutostarpeet. Tavoitteena on kokonaisuudistus, jossa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelua koskeva lainsäädäntö selkeytetään ja ajantasaisetaan. Ehdotus voidaan laatia hallituksen esityksen muotoon. Osana selvitystä arvioidaan lain muutostarpeet myös perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta.	perustuslaki, laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta, poliisilaki, pakkokeinolaki	<u>sisäministeriö:</u> Jarkko Nieminen, puh. 0295 488 599		kansainvälisten (ja kansallisten) laillisuusvalvontaelinten tekemien Suomea koskevien huomautusten väheneminen

3.4.1	Selvitys intersukupuolisten lasten oikeuksista ja kokemuksista	<p>Selvitetään, miten intersukupuolisten lasten syntymän yhteydessä tehdyt ratkaisut ja lapsuusajan hoidot ovat vaikuttaneet intersukupuolisten henkilöiden elämään. Lisäksi selvitetään intersukupuolisten lasten vanhempien kokemuksia: minkälaista tietoa ja tukea heille on annettu lapsen syntymän yhteydessä ja myöhemmin sekä minkälaista tietoa ja tukea he kokevat tarvitsevänsä. Lisäksi kerätään tietoa hyvistä käytännöistä intersukupuolisten lasten huomioimisesta päivähoitossa, kouluissa, harrastusryhmissä, terveydenhuollossa sekä vastaavissa lasten parissa toimivissa yhteisöissä. Selvitys tulee keskittymään seuraaviin aiheisiin:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hoitokokemukset. Millaiset muistot omista hoidoista on, miten ne ovat vaikuttaneet myöhemmällä iällä suhtautumisessa terveydenhuoltopalveluihin, millaisen kuvan omasta tilasta sai hoitotaholta? Saiko henkilö tai saivatko vanhemmat tietoa mahdollisuuksista päättää hoitoon liittyvistä asioista/saiko riittävästi tietoa, jotta voi tehdä päätöksiä? 2. Intersukupuolisuus. Millaisen kuvan on saanut sukupuolesta ja itsestä, mitä tietoa on saanut? Millaisia kysymyksiä on joutunut kohtaamaan kun oma sukupuoli rakentuu välttämättä poikkeavalla tavalla? Kuinka ympäröivää yhteisöä on autettu tukemaan kasvun aikana? 3. Käytännöt. Millaisia hyviä käytäntöjä on olemassa päivähoitossa, koulussa, harrastusryhmissä ja terveydenhuollossa siitä, miten intersukupuolinen lapsi otetaan huomioon? <p>Tämän lisäksi tehdään selvitys, jossa selvitetään eräiden muiden maiden tilannetta intersukupuolisten henkilöiden osalta (lainsäädäntö, hyvät käytänteet, muut tukitoimet).</p>	<p>YK:n lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus, Euroopan neuvoston ihmisoikeuksia ja biolääketiedettä koskeva yleissopimus sekä useat muut ihmisoikeussopimukset sisältävät velvoitteita liittyen lasten itsemääräämisoikeuteen ja oikeuteen tulla kuulluksi, fyysiseen koskemattomuuteen ja yhdenvertaisuuteen; Euroopan unionin perusoikeusviraston sekä Euroopan neuvoston ja YK:n ihmisoikeusvaltuutettujen kannanotot liittyen intersukupuolisten lasten ulkoisia sukupuolielimiä muokkaaviin hoitokäytäntöihin; Suomen perustuslain 6 § ja 7 §, tasa-arvolaki, laki potilaan asemasta ja oikeuksista, lastensuojelulain 2 §, Valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan (ETENE) intersukupuolisten lasten hoitoa koskeva kannanotto 22.3.2016, EU:n perusoikeuskirjan 20, 21 ja 24 artikla</p>	<p><u>oikeusministeriö:</u> Yrsa Nyman, puh. 0295150293</p> <p><u>ulkoasiainministeriö:</u> Janina Hasenson, puh. 0295 351 902</p>	<p>yhteistyössä lapsiasiavaltuutetun ja järjestöjen kanssa (nettityhteisö www.intersukupuolius.fi, Trasek ry ja Seta ry:n transtukupiste).</p>	<p>selvitykset tehty</p>
3.5.1	Kehitetään alkuperäiskansa saamelaisten osallistumista heitä koskevaan päätöksentekoon Suomessa	<p>Suomi tukee alkuperäiskansa saamelaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamista. Pohjoismaisen saamelaisopimuksen neuvotteluiden puheenjohtajana Suomi pyrkii edistämään pohjoismaisen saamelaisopimuksen pikaista voimaansattamista ja ratifiointia. Myös Saamelaiskäräjälain uudistamisen kautta vahvistetaan alkuperäiskansa saamelaisten osallistumisoikeuksia heitä koskevaan päätöksentekoon Suomessa. Kehitetään valtioneuvoston ja Saamelaiskäräjien yhteistoimintaa muun muassa tekemällä ministeriöiden ja Saamelaiskäräjien välisestä ajankohtaisasioiden neuvottelupäivästä säännöllinen käytäntö. Vakiinnutetaan saamelaisten kotiseutualueella Metsähallituksen kuntakohtaisten neuvottelukuntien toiminta.</p>	<p>perustuslain 17 § 3 mom. ja 121 § 4 mom., laki saamelaiskäräjistä, YK:n kansainvälinen yleissopimus kansalaisoikeuksista ja poliittisista oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista, YK:n ja EN:n sopimusvalvontaelinten ja muiden ihmisoikeuselinten loppupäätelmät ja suositukset, EU:n perusoikeuskirjan 22 artikla</p>	<p><u>oikeusministeriö:</u> Satu Kaskinen, puh. 0295150322</p> <p><u>maa- ja metsätalousministeriö:</u> Pentti Lähteenoja, puh. 0295 16 2485</p>		<p>pohjoismaisen saamelaisopimuksen valmistuminen, hyväksyminen ja ratifiointi, Saamelaiskäräjälakia koskevan hallituksen esityksen valmistuminen, Metsähallituksen kuntakohtaisten neuvottelukuntien kokousten lukumäärä</p>
3.5.2	Alkuperäiskansojen osallistuminen heitä koskevaan päätöksentekoon, erityisesti YK:ssa	<p>Alkuperäiskansojen maailmankonferenssina tunnetun YK:n yleiskokouksen korkean tason istunnon loppuasiakirjassa jäsenvaltiot sitoutuivat tarkastelemaan sitä, miten voisi edistää alkuperäiskansojen osallistumista YK:n kokouksiin, jotka koskevat alkuperäiskansoja. Osana em. konferenssin seurantaan on yleiskokouksen 70. ja 71. istunnon epävirallisessa, alkuperäiskansoille ja jäsenvaltioille avoimessa konsultaatioprosessissa käyty keskustelua alkuperäiskansojen ja erityisesti alkuperäiskansojen edustuksellisten elinten, kuten esimerkiksi saamelaiskäräjien, osallistumisesta YK:n kokouksiin heitä koskevissa kysymyksissä. Yksi yleiskokouksen puheenjohtajan neuvonantajista on Suomen pysyvä edustaja, suurlähettiläs Kai Sauer. Yleiskokous on ilmaissut tahdokseen, että asiassa tehtäisiin päätöksiä 71. istunnon aikana. Suomi jatkaa aktiivista osallistumistaan keskusteluihin alkuperäiskansojen osallistumisen edistämiseksi YK:ssa heitä koskeviin kysymyksiin. Suomi jatkaa ja mahdollisuuksien mukaan vahvistaa tukea YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston hallinnoimalle YK:n alkuperäiskansojen vapaaehtoiselle rahastolle (VFIP), YK:n alkuperäiskansa-asioiden pysyvää foorumia (PFI) tukevalle rahastolle sekä yleistukea YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimistolle, jonka alkuperäiskansojen oikeuksia tukeva toiminta on keskeistä YK-järjestelmässä. Suomi tukee Anne Nuorgamin riippumatonta työtä alkuperäiskansa-asioiden pysyvän foorumin jäsenenä kaudella 2017–2019.</p>	<p>perustuslain 17.3 ja 121.4 §, laki saamelaiskäräjistä, yhdenvertaisuuslaki, YK:n kansainvälinen yleissopimus kansalaisoikeuksista ja poliittisista oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista; YK:n alkuperäiskansojen maailmankonferenssina tunnetun YK:n yleiskokouksen korkean tason istunnon loppuasiakirja; YK:n ja EN:n sopimusvalvontaelinten ja muiden ihmisoikeuselinten loppupäätelmät ja suositukset; EU:n perusoikeuskirjan 22 artikla</p>	<p><u>ulkoasiainministeriö:</u> Ann-Mari Fröberg puh. 0295 350 641</p>	<p>Keskeiset sidosryhmät: Saamelaiskäräjät, Saamelaisneuvosto</p>	<p>YK:n yleiskokouksen päätöslauselma alkuperäiskansojen osallistumisesta on hyväksytty YK:ssa.</p>

4.1.1	Asiakaspalvelun uusi toimintamalli – autetaan asiakasta digitaalisten palvelujen käytössä (AUTA)	AUTA on kokeiluhanke, jolla etsitään uutta toimintamallia asiakkaiden tukemiseen digitaalisten palvelujen käytössä. Tavoitteena on valtakunnallinen toimintamalli, joka on sovellettavissa erilaisiin alueellisiin ja paikallisiin toimintaympäristöihin ja useiden eri toimijoiden toteuttamana. Toimintamallin luomiseksi tehdään erilaisia kokeiluja monien toimijoiden kanssa. Kokeilujen mahdollisia toimijoita ovat muun muassa valtio ja kunnat, yritykset, seurakunnat, kolmannen sektorin toimijat ja järjestäytymättömät yhteisöt (neljäs sektori).	perustuslain 6 §, yhdenvertaisuuslaki, erityisesti lain 5 § koskien viranomaisten velvollisuutta edistää yhdenvertaisuutta, EU:n perusoikeuskirjan 20 ja 21 artikla	<u>valtiovarainministeriö:</u> Johanna Nurmi, puh. 02955 30171	Keskeiset sidosryhmät: valtioneuvoston kanslia, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Kela, Vero, Kuntaliitto, kunnat, järjestöt ja kokeiluun osallistuvat tahot	palvelujen yhdenvertainen saatavuus/saavutettavuus maan eri osissa, asiointimahdollistuminen myös niille, jotka eivät itse pysty käyttämään digitaalisia palveluja
4.1.2	Vankien sähköisen asiointin kehittäminen	Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmiä uudistetaan siten, että vangit saavat käyttöönsä sähköpostin, sähköisen asiointimahdollisuuden ja mahdollisuuden yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä, jotka ovat tällä hetkellä vankien käytössä hyvin rajallisesti. Hankeella pyritään merkittävästi parantamaan vankien sähköisiä asiointimahdollisuuksia.	perustuslain 10, 12 ja 21 §, EU:n perusoikeuskirjan 3, 6, 7, 11 ja 47 artikla	<u>oikeusministeriö:</u> Juho Martikainen puh. 0295150520		Vankien sähköiset asiointimahdollisuudet otetaan käyttöön.
4.1.3	Sähköinen ylioppilastutkinto	Osana lukiokoulutuksen kehittämistä ylioppilastutkinto muuttuu sähköiseksi. Tämä tapahtuu vaiheittain. Ensimmäisenä sähköisiksi muuttuivat saksan, maantieteen ja filosofian kokeet jo syksyllä 2016. Kokonaan ylioppilastutkinto on sähköinen kevästä 2019 alkaen. Kuulovamma, lukihäiriö, sairaus, vamma ja vieraskielisyys otetaan huomioon ylioppilastutkinnossa. Jos kokeilalla on vamma taikka luki- tai kirjoitushäiriö, hänen kokeensa voidaan järjestää poikkeavasti. Sama koskee kokeilasta, joka on sairauden tai siihen rinnastettavan syyn vuoksi estynyt suorittamasta kokeita samalla tavalla kuin muut kokeilijat. Yhdenvertaisuuden edistämistä jatketaan sähköisen ylioppilastutkinnon kehittämisen yhteydessä. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä jätti 4.11.2016 ehdotuksensa ylioppilastutkinnon aiempaa paremmaksi hyödyntämiseksi korkeakoulujen opiskelijavainnoissa. Ehdotukset tukevat hakijoiden entistä yhdenvertaisempaa menettelyä korkeakoulujen opiskelijavainnoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös asettanut työryhmän pohtimaan ylioppilastutkinnon kehittämistä. Työryhmän määräaika päättyi maaliskuussa 2017.	perustuslain 6 §, EU:n perusoikeuskirjan 14, 20, 21 ja 26 artikla, yhdenvertaisuuslaki, valtioneuvoston asetus ylioppilastutkinnosta	<u>opetus- ja kulttuuriministeriö:</u> Heikki Blom, puh. 0295 330074		erityisjärjestelyiden piirissä olleiden ylioppilaskokelaiden määrä (esim. pidempi suorittamisaika tai käytössä erityisvälineitä tai -laitteita)
4.1.4	Uusi peruskoulu -ohjelma	Uusi peruskoulu -ohjelmalla toteutetaan hallituksen Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin -kärkihanketta, jolla edistetään peruskoulujen yhdenvertaisia mahdollisuuksia tarjota opetusta. Uusi peruskoulu -ohjelma tarjoaa jokaiselle Suomen peruskoululle mahdollisuuden "tutoropettajaan". Tutoropettajalla tarkoitetaan opettajaa, joka tukee muita opettajia koulukulttuurin muutoksen tekemisessä, uuden pedagogiikan toteuttamisessa ja digitaalisuuden tarkoituksenmukaisessa hyödyntämisessä. Opetushallituksen yhteyteen perustetaan kokeilukeskus, joka koordinoi huippuluokan kokeiluja, jotka perustuvat uusimpaan tutkimustietoon. Oppilaitosten kehittämis- ja innovaatiotoimintaan otetaan mukaan uusimmat oppimistratukat ja -teknologiat. Parhaat kokemukset jalkautetaan laajasti kouluille, ja niiden leviämistä tuetaan myöhemmällä kärkihankerahoituksella.	perustuslain 6 ja 16 §, perusopetuslaki	<u>opetus- ja kulttuuriministeriö:</u> Pauliina Kupila, puh. 0295 3 30280		tutoropettajien määrä, kokeilut
4.2.1	Parannetaan ikääntyneiden ja vammaisten edellytyksiä käyttää verkkopalveluita: saavutettavuusdirektiivin toimeenpano	Direktiivissä asetetaan yhteiset saavutettavuusvaatimukset julkisen sektorin elinten verkkopalveluille. Tarkoituksena on auttaa kaikkia vammaisia henkilöitä, mutta myös ikääntyneitä henkilöitä, koko EU:ssa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan täysipainoisesti ja samalla tarjota kaikille verkkopalveluiden käyttäjille parempia palveluita. Saavutettavilla verkkopalveluilla varmistetaan kansalaisten yhdenvertainen mahdollisuus toimia digitaalisessa yhteiskunnassa. Saavutettavat verkkopalvelut helpottavat yleisesti palveluiden käytön laajentamista poistamalla käytön esteitä, alentamalla käyttönopeutta ja vähentämällä käyttöopastuksen tarvetta. Hankkeessa laaditaan hallituksen esitys ja toimintasuunnitelma saavutettavuusdirektiivin kansallisen toimeenpanon toteuttamiseksi. Kansalliset toimenpiteet tulee raportoida komissiolle 21 kuukautta direktiivin voimaantulosta.	perustuslain 6 §, yhdenvertaisuuslaki, EU:n perusoikeuskirjan 20, 21, 25 ja 26 artikla, EU:n ns. syrjintädirektiivi 2000/43/EY, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, Euroopan vammaisstrategia	<u>valtiovarainministeriö:</u> Markus Rahkola puh. +358 2955 30139	Keskeiset sidosryhmät: muut ministeriöt, Kuntaliitto, vammaisjärjestöt, muut edunvalvontajärjestöt, KELA, yritykset	direktiivin mukaisten teknisten ja hallinnollisten vaatimusten täyttyminen

4.2.2	Liikenne palveluna	Yhtenä hallitusohjelman kärkihankkeena on digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristön rakentaminen. Innovaatio- ja palvelualustojen syntyä edistetään sektoreilla, joilla julkishallinnolla on rooli markkinoiden toimivuuden kannalta. Tällainen sektori on esimerkiksi liikenne palveluna (Mobility as a Service, MAAS). Liikenne palveluna -toimintatavan tavoitteena ovat asiakkaan ja käyttäjien tarpeisiin vastaavat korkealaatuiset ja edulliset liikennepalvelut. Asiakkaat hankkivat yhä enenevässä määrin liikkumispalvelunsa joko yhden mobiilialustan ja palveluntarjoajan kautta tai erinäisiä helppokäyttöisiä palvelusovelluksia yhdistelemällä. Digitaalisuutta hyödyntämällä olisi mahdollista saada aikaan paitsi kokonaan uudenlaista liiketoimintaa, myös matkustajalle uudenlaisia koko matkaketjun sisältäviä ovelta ovelle -palveluja esteettömästi. MAAS-konseptia toteutettaessa on tärkeää ottaa huomioon, että markkinoilla on palveluita, jotka soveltuvat kaikkien käyttäjäryhmien palvelemiseen esteettömästi.	perustuslain 6 § ja 9 § (yhdenvertaisuus ja liikkumisvapaus), yhdenvertaisuuslaki, EU:n perusoikeuskirjan 20 ja 21 artikla	<u>liikenne- ja viestintäministeriö:</u> Laura Eiro, puh. 040 096 9293	Liikenne palveluna -toimintatapa kehittettäessä otetaan huomioon se, että palvelu soveltuisi mahdollisimman monille henkilön iästä, toimintarajoitteesta tai kielestä riippumatta. Markkinoille syntyy helppokäyttöisiä, esteettömiä liikenne palveluna -konsepteja.	
4.3.1	Käynnistetään yhteistyötä viranomaisten, yhteisöpalvelujen tarjoajien ja kansalaisjärjestöjen välillä vihapuheeseen puuttumisen muotojen tehostamiseksi	Käynnistetään yhteistyötä viranomaisten, yhteisöpalvelujen tarjoajien ja kansalaisjärjestöjen välillä Euroopan komission sekä tiettyjen tietotekniikkayritysten 31.5.2016 julkistamien käytännesääntöjen toimeenpanemiseksi Suomessa. Käytännesääntöt sisältävät sitoumuksia verkossa esiintyvän laittoman vihapuheen torjumiseksi Euroopassa. Käytännesääntöjen kansallista toimeenpanoa seurataan Euroopan komission rasismin, muokalaivihamielisyyden ja suvaitsemattomuuden torjuntaa käsittelevän korkean tason työryhmän alatyöryhmässä online-vihapuhe. Osana yhteistyön kehittämistä sovitaan tarvittaessa eri roolissa toimivien tahojen yhteyspisteistä, muodostetaan tarvittavia verkostoja, selkeytetään eri toimijoiden rooli käytännesääntöjen toimeenpanoon liittyen ja pyritään identifioimaan ja kehittämään tapoja tehostaa rangaistavaksi säädetyn vihapuheeseen puuttumista ml. sen poistamista internetistä.	perustuslain 6, 7, 10 ja 12 §, Euroopan unionin puitepäätös rasismin ja muokalaivihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin (2008/913/YOS, 28.11.2008), yhdenvertaisuuslaki, YK:n kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus sekä useat muut kansainväliset yleissopimukset, YK:n sopimusvalvontaelinten Suomelle antamat loppupäätelmät ja suositukset (CERD, CEDAW), Suomen saamat UPR-suositukset, Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun Suomelle antamat suositukset, EU:n perusoikeuskirjan 1, 2, 3, 4, 6, 7, 11, 20 ja 21 artikla	<u>oikeusministeriö:</u> Yrsa Nyman, puh. 0295150293	yhteistyössä sisäministeriön/Polisihallituksen, liikenne- ja viestintäministeriön/Viestintäviraston sekä opetus- ja kulttuuriministeriön/Kansallisen audiovisuaalisen keskuksen kanssa. Yhteistyökumppanit: järjestöt	verkostojen muodostuminen ja yhteyspisteistä sopiminen; uusien toimintatapojen käyttöönotto vihapuheen vastaisen toiminnan tehostamiseksi
4.4.1	Lisätään luottamusta internetiin ja digitaalisiin toimintatapoihin	Luottamuksen lisäämiseksi toimeenpannaan liikenne- ja viestintäministeriössä hallitusohjelman mukaisesti laadittu Suomen tietoturvallisuusstrategia. Luottamuksen lisääminen on edellytys kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseksi tulevaisuuden yhteiskunnassa. Luottamusta heikentäviin ilmiöihin kuten tietoturvan ja yksityisyyden suojan loukkauksiin verkoissa on puututtava asiamukaisesti. Kun yhteiskunnan perustavanlaatuiset toiminnot digitalisoituvat, on tärkeää, että kansalaiset voivat luottaa niiden turvalliseen toimintaan. Vakavat tietoturvaloukkaukset voivat pahimmillaan uhata yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuutta. Tietoturvallisuus tulee myös yhä tärkeämmäksi edellytykseksi nykyaikaisten arjen palveluiden ja laitteiden turvallisuudelle. Tulevaisuudessa on tärkeää edistää sitä, että markkinoilla tarjolla olevissa hyödykkeissä tietoturva on sisäänrakennettua.	EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivin mukaisesti jäsenvaltioiden on hyväksyttävä verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuutta koskeva kansallinen strategia. Perustuslain 7 § oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen: laaja-alaiset tietoturvaloukkaukset voivat vaikuttaa negatiivisella tavalla fyysiseen turvallisuuteen. Perustuslain 10 § yksityiselämän suoja: on tärkeä luottamuksen kasvattamiseksi. EU:n perusoikeuskirjan 1, 2, 3, 6, 7 ja 8 artikla.	<u>liikenne- ja viestintäministeriö:</u> Maija Rönkä, puh. 0295342039		Markkinoilla on saatavilla digitaalisia hyödykkeitä, joiden tietoturva on sisäänrakennettua, tietoturvaa ja siihen liittyvää osaamista tutkitaan, mitataan, seurataan ja kehitetään sekä viranomaiset auttavat yhteisöjä ja kansalaisia tietoturvan parantamisessa.